

Ann S. Pihlgren ger råd

Hur kommer du vidare med fritidshemmets utveckling?

Leda språkutveckling

För rektorer och övriga ledare

För fritidshemmets ledning är det viktigt att bidra med de system som kan skapa möjlighet för personalgruppen att ta sitt utvecklande ansvar. Det handlar bland annat om att skapa en tydlig och begriplig språkplan, så att personalen förstår hur läroplanens språkutvecklande centrala innehåll kan omsättas i praktiska, systematiska och återkommande undervisningsaktiviteter. Det kan också handla om att se till att fritidshemmet får del av, kan tolka och följa om det sker en progression i elevernas språkutveckling utifrån det gemensamma arbetet i skola och fritidshem. En annan avgörande del för att fritidshemmets språkutvecklande arbete ska fortsatt utvecklas handlar om att ledaren bygger upp ett system för tydligt och nära ledarskap på fritidshemmet.

Planer för språkundervisning och språkutveckling på fritidshemmet bör innehålla tydliga strategier för hur undervisningen kan följas upp och utvecklas kontinuerligt tillsammans med personalen. Exempel ges på hur fritidsläraren kan fungera som en central figur i detta arbete och bidra till att driva och utveckla språkutvecklande aktiviteter. För en mer utförlig genomgång och fler praktiska exempel rekommenderas processutbildningen *Fritidshemmet – språkutveckling och undervisning*.

FRIPP – fritidspedagogisk planering

Ett sätt att som skolledare utveckla undervisningskvaliteten på fritidshemmet är att fördjupa insikten om hur personalen planerar längre, tematiska projekt och återkommande rutiner och aktiviteter i fritidspedagogiska planeringar, FRIPP. Det är ett effektivt sätt att stötta personalen att dels få syn på vad den redan gör av läroplansuppgifter och hur det kan beskrivas, dels höja kompetensen. Det systematiska planerandet stärker personalens förmåga att också känna igen de informella processer som kan uppkomma i spontana och autentiska situationer i fritidshemspedagogiken. Planeringen kan alltså hjälpa till att synliggöra och värdera fritidshemspedagogiska arbetssätt.

Ett sätt att undvika ett ytligt planerande, där lärandeinnehållet är oklart eller bygger alltför mycket på personliga preferenser i personalgruppen, är att genomföra en FRIPP i form av en *baklängesplanering*, *backward design* (Griffith & Burns, 2017; Wiggins & McGighe, 2011). Den är utarbetad med hjälp av forskning om hur planering måste gå till för att kunna stödja lärandet.

Planeringen i **FRIPP** omfattar följande delar:

Målfokus: Vad ska eleven lära sig, förmå och förstå?

- **Syfte:** Varför ska eleverna lära sig detta? Varför är kunskapen eller färdigheten viktig för människan i världen?
- **Mål:** Från styrdokumentet.
- **Elevernas intressen, initiativ och behov:** Vilka av elevernas intressen, initiativ och behov kan integreras i området?
- **Förståelse:** Vad ska eleven förstå efteråt?

- **Förmågor:** Vilka förmågor ska eleven utveckla?

Utvärdering: Hur vet vi att vi bidragit till elevernas lärande?

- **Kriterier:** Vad ska utvärderas?
- **Utvärdering av målen.**
- **Utvärdering av elevernas upplevelse.**
- **Utvärderingssätt:** Hur ska utvärderingarna göras?

Aktivitetsplan: Hur ska vi genomföra området?

- **Aktiviteter:** Vilka aktiviteter genomförs?
- **Lärandemiljö:**
Hur används lärandemiljön?
Vilka material och tekniker används?

Leda kvalitetsutvecklingen nära, tydligt och pedagogiskt

Som en del av det systematiska kvalitetsarbetet behöver huvudmannen, fritidshemmet och arbetslaget utvärdera att undervisningen leder till det lärande som avses i läroplanen och att verksamheten utvecklar de områden där man ser förbättringsmöjligheter. För att göra en sådan utvärdering krävs delvis andra metoder än enbart de uppföljningar av undervisningen som sker veckovis i personalens egna planeringar.

Årshjul för det systematiska kvalitetsarbetets alla delar på fritidshemmet

Den gemensamma organisationen för det systematiska kvalitetsarbetet på fritidshemmet behöver både innehålla ett årshjul för hur språkundervisningen och dess resultat redovisas samt för hur arbetslagen ska kunna utveckla sitt arbete på längre sikt. Sollentuna kommun har arbetat fram en sådan årlig process som har följande delar, se bild 1.

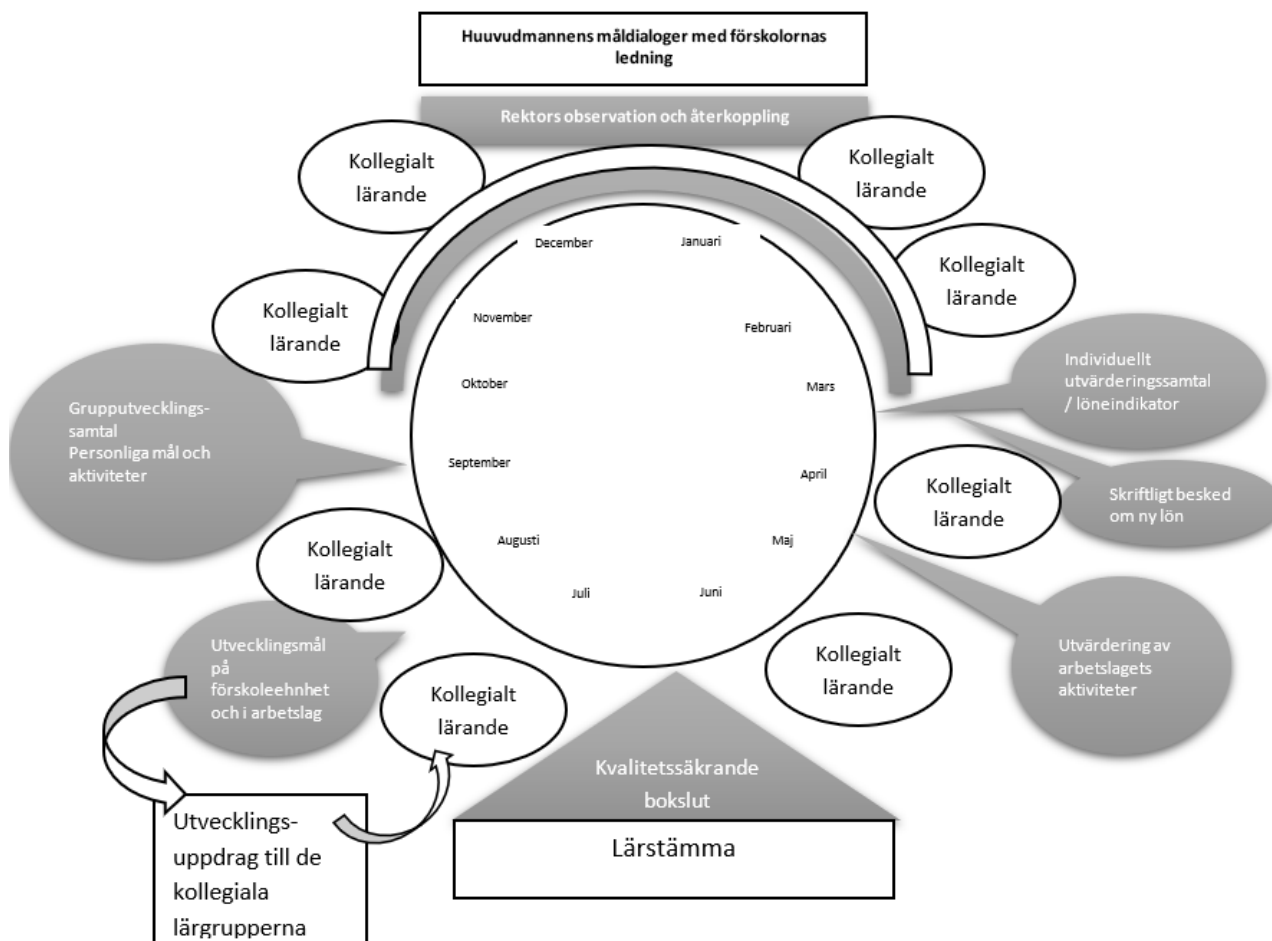

Bild 1. Årshjul för systematiskt kvalitetsarbete, inspirerat av Sollentuna kommuns process.

Frågor att fundera över

- Finns ett kollegialt lärande på fritidshemmet? Innehåller det alla delar som behövs utifrån avsnittet? Vad kan utvecklas?
- Får fritidshemmet det stöd som de behöver för att leda undervisningen, utvecklingen av kollegor och det kollegiala lärandet? Vad kan behöva förstärkas? Hur kan det ske?

Prova att utveckla

- Utvärdera de språkplaner som fritidshemmet/huvudmannen har utifrån innehållet i appendix 1: *Finns alla delar med? Vad behöver utvecklas?*
- Utvärdera hur fritidshemmet planerar idag utifrån de delar som ingår i FRIPP: *Finns alla delar med? Vad behöver utvecklas?*
- Utvärdera de kvalitetssäkrande och de utvecklande processer som finns på fritidshemmet/hos huvudmannen genom att jämföra med Sollentunas process i bild 1: *Finns alla delar med? Vad kan utvecklas?*
- Använd observationsunderlaget i bilaga A i en eller flera personalgrupper för att diskutera: *Hur är förutsättningarna för språkutvecklingen hos oss? Vad behöver vi utveckla?*
- Använd *Observationsutdrag för kollegial observation* i det här materialet i en eller flera personalgrupper för att diskutera olika case. Reflektera efteråt: *Hur bra är vi på att analysera? Hur kan vi gå vidare?*

Källa: Ann S. Pihlgren